

ХЕУРИСТИЧКИ ИНОВАТИВНИ СИСТЕМ У НАСТАВИ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ У МЛАЂИМ РАЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Хаџи Живорад Миленовић¹

Универзитет у Приштини – Косовској Митровици

Биљана Јеремић,

Универзитет у Новом Саду, Педагошки факултет у Сомбору

Милица Павловић,

ОШ „Ђорђе Натошевић“ у Новом Саду

Апстракт: У раду се проучава иновативни хеуристички систем у настави музичке културе у млађим разредима основне школе. У истраживању се пошло од опште претпоставке да иновативни системи наставе у млађим разредима основне школе имају значајну ефикасност у реализацији циљева и задатака у настави музичке културе, али да се недовољно користе. Пошло се и од посебних претпоставки да о ефектима примене иновативног хеуристичког модела у настави музичке културе у млађим разредима основне школе постоје углавном уједначене процене и учитеља и наставника основне школе и да на такве њихове процене значајно не утиче њихово академско образовање, искуство у обављању наставничке професије и занимање. Да би се то утврдило у првој половини школске 2023/24. на узорку од 123 учитеља и наставника основних школа на подручју Новог Сада, Сомбора и Кикинде спроведено је истраживање приказано у овом раду. Подаци прикупљени онлајн Скалером – ИХНСНМКМРОШ ($\alpha = 0,976$) и обрађени дескриптивном статистиком, анализом варијансе и Ман Витнијевим У тестом су потврдили све хипотезе истраживања. На основу резултата истраживања и критичких анализа приказаних у раду дати су закључци истраживања и педагошке импликације.

Кључне речи: хеуристички иновативни систем, музичка култура, млађи разреди основне школе, проналазачки рад, истраживачки рад

Увод

Данашње друштво карактеришу бројне промене у свим сферама. Оне се нужно одражавају и на школу и образовање. Школа као базична установа

¹ hadzi.zivorad.milenovic@pr.ac.rs

васпитања и образовања би требало да иде у корак с друштвеним променама и научним достигнућима. Зато је школа у сталним променама како би одговорила научним достигнућима и захтевима друштва. Без обзира на то, може се тврдити да се друштво променило, али не и сама школа.

Из наведених и многих других разлога проистиче да је иновирање наставе стални императив савремене школе. Остаје и императив учитеља и наставника. Значајним се истиче и прихватање иновација од чега у највећој мери зависи промовисање иновација и њиховог доприноса квалитету наставе. Увођење иновација на дневном нивоу је постало императив школе. Досадашње иновације су углавном биле засноване на иновирању наставних средстава. То је недовољно да би се могло говорити о темељнијим променама у школи, посебно у настави која се и даље реализује према разредно-предметно-часовном систему Јана Амоса Коменског (1997). Све то пред школу и њихове учитеље и наставнике и даље поставља обавезу конципирања наставе која би заиста била иновативна.

Последњих година све више се помињу иновативни наставни системи као виши ниво иновација у настави од иновативних дидактичко-методичких модела. Иновативни наставни системи се као и иновативни дидактичко-методички модели темеље на иновативним врстама наставе: интерактивна, диференцирана, егземпларна, хеуристичка, инклузивна, респонсибилна, интегративна... Иновативни наставни системи су на први поглед унапређени, виши ниво постојећих иновативних дидактичко-методичких модела. Темеље се не само на другачијем планирању, реализацији и вредновању наставе већ и на сасвим другачијој концепцији наставе која је као таква проистекла из иновативних планова и програма наставе. Иновативни наставни системи су бројни. Комбинацијом различитих иновативних наставних система се увек може доћи до новог комбинованог иновативног наставног система (Миленовић и Ботић, 2023). Не улазећи у њихову продубљенију анализу, у овом делу рада ће бити поменути најчешће коришћени иновативни наставни системи. Полазећи од врсте иновативне наставе на којој су засновани, они су: индивидуализовани, егземпларни, програмирани, интегративни, хеуристички, пројектни, модуларни, интерактивни, развијајући, проблемски, искуствено-витагени, игролики, дистантни, компјутерско-информативни, смислено-вербални, скоковити, продуктивни, личносно-усмерени, тимски, микро и остали.

Проблем истраживања овог рада је иновативни хеуристички наставни систем. Он је у раду приказан у настави музичке културе у млађим разредима основне школе. Настава музичке културе у млађим разредима основне школе има своје посебности у односу на остале наставне предмете у разредној настави. То се нарочито односи на музичко описмењавање ученика млађег школског узраста. Односи се и на инструментални део почетне наставе музике у млађим разредима основне школе.

Хеуристички приступ настави подразумева планирање, реализацију и вредновање наставе при проналазачком и истраживачком раду ученика. Проналазачки рад ученика је од значаја за њихово веће укључивање и наставу

и учешће активностима долажења до решења задатка и проблема (Миленовић, 2017). Овакав приступ настави код ученика развија осећај одговорности за преузете обавезе. Доприноси и њиховом креативном, стваралачком и истраживачком приступу настави и учењу. Знања ученика стечена на овај начин су темељна знања и за ученике имају вредности и изван учионице (Илић, 2010). Као таква су трајна знања ученика која им служе у даљем учењу и у решавању свакодневних животних проблема и проблема у учењу (Миленовић, 2013).

Метод

На иновирање наставе музичке културе и наставе осталих наставних предмета у млађим разредима основне школе утичу бројни фактори. Процес иновирања наставе у великој мери зависи од самих учитеља, односно од њиховог знања, искуства у примени иновација у настави и употреби иновативних наставних система, ставова према иновацијама у настави и спремности да се стручно усавршавају у овој области. Полазећи од захтева иновативне наставе и позитивне праксе примене иновативних наставних система, као и наведених и многих других истраживања публикованих у светској пракси (Lu & Kaiser, 2022; Wong, 2022; Dogan & Kahraman, 2021; Mroczek Zulicka & Mokras Grabowska, 2021; Moltafet et al., 2018), у Србији се последњих деценија интензивније започело с употребом иновативних дидактичко-методичких модела по којима се настава планира, реализује и вреднује у обрнутом дизајну и у више корака (Илић, 2020). Све је и више публикованих радова у којима је проблем истраживања усмерен на различите аспекте иновативних дидактичко-методичких модела, иновативних наставних система и њихове примене у наставној пракси (Василијевић и сар., 2023; Миленовић и Ботић, 2023; 2021; Миленовић и сар., 2023; Рајчевић и сар., 2022; Миленовић, 2013; Илић, 2010; 2000). На оваквој наставној пракси и наведеним резултатима истраживања, темељи се проблем овог спроведеног истраживања који се односи на употребу иновативног хеуристичког наставног система темељеног на проналазачком и истраживачком раду ученика у настави. Његова употреба проучавана је у настави музичке културе у млађим разредима основне школе. *Проблем истраживања* је постављен у виду основног питања на које је потребно наћи одговор: *шта је то иновативно у већ постојећим иновативним моделима*. Има ли разлике и у чему се огледају, или се ради само о иновацији постојеће иновације, само на вишем нивоу сложености и какве су процене учитеља и наставника музичке културе о ефектима употребе иновативног хеуристичког наставног система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе у зависности од њиховог академског образовања, наставног искуства и наставнике професије (учитељ или наставник музичке културе).

Предмет истраживања у ширем приступу је употреба иновативних наставних система у настави у млађим разредима основне школе. У ужем приступу, предмет истраживања је употреба иновативног наставног система хеуристичке наставе у планирању, реализацији и вредновању наставе музичке културе у млађим разредима основне школе.

Циљ истраживања је идентификација процена учитеља и наставника музичке културе у основној школи о ефикасности примене иновативног хеуристичког наставног система у планирању, реализацији и вредновању наставе музичке културе у млађим разредима основне школе. Он је конкретизован кроз три истраживачка питања којима је требало доћи до одговора на питања: 1) да ли образовни ниво учитеља и наставника музичке културе утиче на њихове процене о доприносу употребе иновативног наставног система хеуристичке наставе у настави музичке културе у млађим разредима основне школе; 2) да ли наставно искуство учитеља и наставника музичке културе утиче на њихове процене о доприносу употребе иновативног наставног система хеуристичке наставе у настави музичке културе у млађим разредима основне школе; и 3) да ли наставничка професија (учитељ или наставник музичке културе) утиче на процене учитеља и наставника музичке културе о доприносу употребе иновативног наставног система хеуристичке наставе у настави музичке културе у млађим разредима основне школе.

У истраживању се пошло од *опште претпоставке* да иновативни наставни системи наставе у млађим разредима основне школе имају значајну ефикасност у реализацији наставе музичке културе у млађим разредима основне школе, али их учитељи и наставници недовољно користе у настави музичке културе. Пошло се и од *посебних претпоставки* да ће истраживањем бити утврђено да о ефектима примене иновативног хеуристичког система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе постоје углавном уједначене процене учитеља и наставника музичке културе у основној школи и да на њих значајно не утиче академско образовање, искуство у обављању наставничке професије и њихово занимање (учитељ или наставник музичке културе). Коришћене су дескриптивна и трансферзална истраживачка метода.

Узорак истраживања и процедура

Истраживање је спроведено у првој половини школске 2023/24. на узорку од 123 учитеља и наставника музичке културе у основним школама на подручју Новог Сада, Сомбора и Кикинде.

Табела 1

Структура узорка према академском образовању

Академско образовање	f	%
виша или висока школа	5	4,10
ОАС	77	62,60
МАС	41	33,30
Укупно:	123	100

Према академском образовању структура узорка је: (виша школа (ВШ) – 5 (4,10%), основне академске студије (ОАС) – 77 (62,60%) и мастер академске студије (МАС) – 41 (33,30%) (Табела 1).

Табела 2

*Структура узорка према искуству у обављању
учитељске професије*

Наставно искуство	f	%
до 10	41	33,30
11-20	35	28,50
21-30	38	30,90
више од 30	9	7,30
Укупно:	123	100

Подаци показују (Табела 2), да је у узорку највише било учитеља с наставним искуством до 10 година – 41 (33,30%). Нешто је мање учитеља с наставним искуством између 21 и 30 година – 38 (30,90%) и између 11 и 20 година – 35 (28,50%), док је најмање било учитеља с наставним искуством дужим од 30 година – 9 (7,30%).

Табела 3

Структура узорка према занимању

Занимање	f	%
учитељ	99	80,50
наставник	24	19,50
Укупно:	123	100

Према подацима приказаним у табели 3 је уочљиво да је у узорку био већи број учитеља – 99 (80,50%) у односу на наставнике музичке културе – 24 (19,50%).

Подаци истраживања прикупљени су онлајн скалером којим су испитиване процене учитеља и наставника музичке културе о иновативном хеуристичком наставном систему у настави музичке културе у млађим разредима основне школе (Скалер – ИХНСНМКМРОШ).

Инструмент истраживања

Истраживачке технике су анкетирање којим су прикупљени подаци о независним варијаблама и скалирање о проценама учитеља о ефектима примене иновативног хеуристичког система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе. За потребе овог спроведеног истраживања конструисан је онлајн комбиновани инструмент који се састоји од општих питања која се односе на академско образовање, искуство у обављању наставничке професије и занимања наставника и тростепене скале интензитета сагласности о ефикасности примене иновативног хеуристичког система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе (слажем се, нисам сигуран-а и не слажем се) (Скалер – ИХНС-НМК-МРОШ. Састоји се од 20 ајтема.

- a1 Реализација наставе музичке културе увек на другачији начин даје позитивне ефекте.
- a2 Нисам у довољној мери обучен-а да реализујем наставу музичке културе према иновативним наставним системима.
- a3 Ученици боље уче када непосредно учествују у реализацији наставе музичке културе.
- a4 Класична настава музичке културе је углавном недовољно ефикасна.
- a5 Настава музичке културе је специфична и није увек могуће да ученици сами реализују поједине њене делове.
- a6 Иновативни наставни системи нису прописани као обавезни, па се због тога и недовољно примењују у настави музичке културе.
- a7 Школе нису опремљене за примену иновативних наставних система.
- a8 Примена иновативних наставних система подразумева и да ученици на сличан начин уче и условима породичног окружења.
- a9 Ако бих наставу музичке културе реализовао-ла према иновативних наставних системима у школи би ми озбиљно замерили.
- a10 Више пута сам у настави музичке културе применио-ла неки од иновативних наставних система.
- a11 Ученици млађег школског узраста нису обучени да самостално долазе до решења задатака и проблема у настави музичке културе.
- a12 Учешће ученика у настави музичке културе доприноси трајности знања.
- a13 За употребу иновативних наставних система неопходна ми је подршка родитеља, школе и друштвене заједнице.
- a14 Знам колеге које су примењивале иновативне наставне системе.
- a15 Ризично је примењивати иновативне наставне системе јер се тиме ризикује да се у случају неуспеха изгуби драгоцено време што није случај у класичној настави.
- a16 Када би ми неко пружио могућност да научим да примењујем иновативне наставне системе ја бих то радо чинио-ла.
- a17 Досадашња примена иновативних система у настави музичке културе је била искључиво ради личне промоције учитеља и наставника.
- a18 Сматрам да иновативни наставни системи не могу дати значајније ефекте у реализацији наставе музичке културе.
- a19 Употребу иновативних наставних система треба системски решити.
- a20 Када примењујем иновативне наставне системе исходи наставе су бољи.

Табела 4.

Кронбахов алфа коефицијент (α)

α	Број ајтема
0,976	20

Поузданост инструмента испитивана је Кронбах алфа коефицијентом, који износи 0,976.

Обрада података

Подаци прикупљени истраживањем обрађени су дескриптивном статистиком, једнофакторском униваријантном анализом варијансе и Ман Витнијевим У тестом. Резултати истраживања приказани су табелама.

Приказ резултата

Подаци о проценама учитеља и наставника музичке културе о ефектима употребе иновативног хеуристичког система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе према њиховом академском образовању приказани су према резултатима добијеним анализом варијансе. Према академском образовању, учитељи и наставници музичке културе су били подељени у три групе: 1 (ВШ), 2 (ОАС) и 3 (МАС).

Табела 5

Академско образовање и процене учитеља и наставника музичке културе о ефектима употребе иновативног хеуристичког система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе (ANOVA)

	Збир квадрата	df	Средњи скор	F	p
Унутар групе	58,989	2	29,594	0,105	0,901
Између група	33859,808	120	282,165		
Укупно:	33918,797	122			

Није утврђена статистички значајна разлика у резултатима три групе учитеља и наставника музичке културе према академском образовању у њиховим проценама о ефектима употребе иновативног хеуристичког система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе: $F(2, 122) = 0,105$, $p = 0,901$ (Табела 5).

Анализом варијансе истражен је и утицај искуства учитеља и наставника музичке културе у обављању наставничке професије на њихове процене о ефектима употребе иновативног хеуристичког система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе. Према искуству у обављању наставничке професије учитељи и наставници музичке културе су били подељени у четири групе: 1 (до 10), 2 (11–20), 3 (21–30) и 4 (више од 30).

Табела 6

Искуство у обављању наставничке професије и процене учитеља и наставника музичке културе о ефектима употребе иновативног хеуристичког система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе (ANOVA)

	Збир квадрата	df	Средњи скор	F	p
Унутар групе	1684,755	3	561,585	2,073	0,107
Између група	32234,042	119	270,874		
Укупно:	33918,797	122			

Није утврђена статистички значајна разлика у резултатима четири групе учитеља и наставника музичке културе према искуству у обављању наставничке професије у њиховим проценама о ефикасности употребе иновативног хеуристичког система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе: $F(3, 122) = 2,073, p = 0,107$ (Табела 6).

Ман Витнијевим У тестом је истражен утицај наставничке професије (учитељ или наставник музичке културе) на њихове процене о ефектима употребе иновативног хеуристичког система у настави музичке културе у млађим разредима основне.

Табела 7

Наставничка професија и процене учитеља и наставника музичке културе о ефектима употребе иновативног хеуристичког система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе

	Процене
Mann-Whitney U	1106,000
Wilcoxon W	1406,000
Z	-0,524
Md (учитељи)	99 (58,0000)
Md (наставници музичке културе)	24 (52,5000)
Укупно	123 (57,0000)
p	0,601

Према подацима приказаним у Табели 7 се види да без обзира што су код учитеља утврђене веће вредности медијана ($Md = 58,0000$) у односу на наставнике музичке културе ($Md = 52,5000$), Ман Витнијев У тест није открио статистички значајну разлику у проценама учитеља и наставника музичке културе о ефектима употребе иновативног хеуристичког система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе: $U = 1106,000, Z = -0,524, p = 0,601$.

Емпиријским истраживањем су утврђене углавном усаглашене процене учитеља и наставника о ефектима употребе иновативних наставних система

у настави музичке културе у млађим разредима основне школе без обзира на академско образовање, искуство у обављању наставничке професије у основној школи и занимања (учитељ или наставник музичке културе). Углавном усаглашене процене учитеља и наставника музичке културе потребно је тумачити чињеницом да је употреба иновативних наставних система и даље ограничена објективним факторима, тако да процене учитеља и наставника музичке културе у основној школи као субјективни фактор није у већој мери одређен појединим чиниоцима субјективне природе. Учители и наставници музичке културе нису у довољној мери упознати с иновативним наставним системима. Не поседују ни довољно компетенција за планирање, реализацију и вредновање наставе музичке културе и наставе у осталим наставним предметима у млађим разредима основне школе према иновативним наставним системима. Овакве процене учитеља и наставника музичке културе утврђене су и у неким другим тангентним истраживањима овог проблема. Она су се углавном бавила проучавањем доприноса иновативних дидактичко-методичких модела индивидуализацији наставе (Радовић и сар., 2021); реализација наставе применом образовних платформи (Milenovic et al., 2020a; 2020b), али и осталим аспектима иновативних наставних система.

Резултати истраживања су даље показали да академско образовање учитеља значајно не утиче на процене учитеља и наставника и ефектима иновативног хеуристичког наставног система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе. Иако се могло очекивати да ће с вишим нивоом академског образовања учитеља и наставника музичке културе бити утврђене позитивније процене учитеља и наставника о ефектима планирања, реализације и вредновања наставе музичке културе у млађим разредима основне школе према иновативном хеуристичком наставном систему разлика у проценама није утврђена. Значајна разлика није утврђена ни у погледу занимања испитаника (учитељ или наставник музичке културе). Разлог је потребно тражити у чињеници да током иницијалног образовања учители и наставници уче наставне садржаје и практично се припремају за реализацију наставе према класичним моделима наставе, а не и према иновативним наставним системима. Недовољно се и стручно усавршавају за употребу иновативних наставних система, јер нема довољно програма обуке стручног усавршавања учитеља и наставника у овој области. На ове проблеме указано је и у налазима неких истраживања у којима је утврђена недовољна упознатост учитеља и наставника с иновативним наставним системима и њиховом употребом у настави и истовремено указано на потребу и значај другачије иницијалног образовања учитеља и наставника и потребу њиховог стручног усавршавања у овој области (Миленовић и Ботић, 2023; 2021; Миленовић и сар., 2023). Слични резултати истраживања утврђени су у погледу утицаја наставног искуства учитеља и наставника музичке културе на њихове процене о доприносу иновативног хеуристичког наставног система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе.

На основу резултата истраживања и критичких анализа приказаних у раду се може закључити да је класичан начин реализације наставе музичке

културе у млађим разредима основне школе све мање ефикасан, што није гаранција да ће ученици млађег школског узраста стећи оптимална знања, вештине и способности за наставак учења у области музичке културе на вишим нивоима. Може се закључити и да се за ефикаснијом наставом музичке културе трага сталним увођењем иновација. Оне су различите по својој намени и суштини, али оно што им је заједничко је да су се углавном односиле на иновативна наставна средства. Проблем овог спроведеног истраживања се односи на проучавање једног од иновативних наставних система, темељеног на хеуристичкој иновативној врсти наставе. У хеуристичкој настави ученици према инструкцијама учитеља или наставника музичке културе самосталним истраживачким и проналазачким радом долазе до решења проблема и задатака (Миленовић, 2017).

Оно што је било од значаја да се овим истраживањем проучи и разјасни јесте шта је то што је у иновативном хеуристичком систему у настави музичке културе у млађим разредима основне школе иновативно. Хеуристичка настава је иновативна врста наставе. Као таква у различитим облицима и сложености постоји одувек, али је уназад више година и научно заснована, верификована, и утемељена у систему иновативних врста наставе (Миленовић и Ботић, 2023). Наставна пракса у Србији нема дугу историјску димензију примене иновативних наставних система, што се односи и на хеуристички иновативни наставни систем. За разлику од тога, иновативни наставни системи су нашли широку примену у наставној пракси и професионалном усавршавању учитеља и наставника чијем се сталном унапређивању тежило. Зато су различити аспекти иновативних наставних система чест проблем истраживања у свету. О томе сведоче бројна истраживања публикована у свету (French, 2022; Yang et al., 2022; Güçlü, 2021).

Наведени резултати истраживања су у сагласју с резултатима теоријског проучавања овог проблема. Без обзира што није утврђена статистички значајна разлика у проценама учитеља и наставника музичке културе о потреби и значају, али и ефектима употребе иновативног хеуристичког система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе, то истовремено и не значи да учитељи и наставници у иновативном хеуристичком наставном систему не виде шансу да буду успешнији у реализацији наставе и могућност да исту реализују на начин који ће допринети да ученици буду више укључени у своје учење и учешће у настави и стекну темељна знања, што је кључна одлика овог иновативног наставног система (Илић, 2010). При хеуристичком приступу настави, ученици су више укључени у своје учење у настави. Више су и укључени у наставу, при чему им се пружа прилика да искажу све своје креативне и стваралачке способности и потенцијале. У таквој настави ученици самостално, у пару или групи проналазачким и истраживачким радом долазе до решења проблема и задатака. При оваквој настави, ученици преузимају и одговорност за оно што раде и уче. Знања ученика стечена на овај начин су њихова темељна знања и за ученика имају вредности и изван учионице (Василијевић и сар., 2023; Миленовић и Ботић, 2023).

Оно што је било упитно јесте да ли је овакав вид наставе могућ и у реализацији наставе музичке културе у млађим разредима основне школе. Ова привидна сумња има основу у специфичности наставе музичке културе у млађим разредима основне школе, посебно када је у питању инструментални део, где је самосталност ученика ограничена његовим способностима за самосталну реализацију садржаја инструменталне наставе, где је учешће учитеља или наставника музичке културе неопходно. Без обзира на ове објективне реметилачке факторе употребе иновативног хеуристичког система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе, показало се да су примене овог и осталих наставних система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе широке. Стваралачки, проналазачки и истраживачки рад ученика у настави музичке културе је могућ и потребно га је стално подстицати и развијати. То посебно долази од изражаја у наставним ситуацијама у којима ученици млађих разреда основне школе у настави музичке културе користе различите апликације образовног музичког софтвера Сибелијус и неких других образовних софтвера и алата. На то упућују и резултати бројних истраживања у којима се хеуристички приступ у настави музичке културе показао значајним у наставним ситуацијама у којима се примењују образовни софтвери (Zhou, 2023; Demitras, 2022; Peters, 2009).

На основу резултата овог спроведеног истраживања и критичких анализа неких резултата истраживања уочавају се и кључни разлози недовољне примене иновативних наставних система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе. Најчешће помињани су недовољна обученост учитеља и наставника за њихову примену; недостатак материјалних средства и недовољна опремљеност школа; наставни планови и програми у којима није предвиђена реализација наставе према иновативним наставним системима и многи други. Без обзира на то, учитеље и наставнике у основној школи нико не спречава да иновирање наставе темеље и на употребу иновативних наставних система, који свакако значајно доприносе ефикасности наставе музичке културе. То потврђују и резултати многих истраживања у којима је утврђено да реализација наставе према иновативним наставним системима доприноси ефикасности саме наставе и њеним исходима (Stylos et al., 2023); већем укључивању ученика у своје учење (Fu et al., 2023); веће учешће ученика у настави (Ng et al., 2022); развоју креативности, иновативности, стваралаштва и проналазака ученика (Priyanto & Dharin, 2021).

Закључци и расправе

Резултати овог емпиријског истраживања о ефектима употребе иновативног хеуристичког наставног система у настави музичке културе у млађим разредима основне школе се могу приказати у неколико кључних закључака и на темељу њих дати неопходне педагошке импликације. Полазећи од карактеристика хеуристичког приступа настави која подразумева

непосредно укључивање ученика у стваралачки, проналазачки и истраживачки рад у настави, не може се тврдити да такав приступ настави није био заступљен и раније. Ученици су одувек били укључени у своје учење. Оно што хеуристички приступ настави чини иновативним наставним системом је другачије планирање, реализација и вредновање наставе и учења ученика. На основу критичких анализа приказаних у овом раду се може закључити да се при иновативном хеуристичком наставном систему чији су ефекти у овом раду истраживани у настави музичке културе у млађим разредима основне школе се најпре полази од идентификације очекиваних резултата наставе. Потом се пружају одговарајући докази да ће то у реализацији наставе бити и остварено. Тек након тога се прави скица микроструктуре плана реализације наставног часа која је у више корака, за разлику од класичне наставе која се састоји од три основна дела према и даље доминантној настави према разредно-предметно часовном систему наставе Јана Амоса Коменског.

Закључује се и да је при оваквој настави измењена улога и функције учитеља и наставника музичке културе. Они више нису непосредни извори информација ученицима у настави, већ пријатељи, партнери, другови и помагачи ученицима. Они су даље планери, програмери, фасцилатори, модератори... ученицима у настави. Из овакве измењене улоге учитеља и наставника музичке културе произилази потреба њиховог другачијег понашања, односно стила рада у настави који је прилагодљив ученицима и зависи од сваке конкретне наставне ситуације. Учители и наставници музичке културе, иако и даље недовољно упознати с овим и осталим наставним системима, свесни су ефеката које он пружа у настави, па су углавном усаглашене њихове процене без обзира на њихово академско образовање, искуство у обављању наставничке професије у основној школи и занимања (учитељ или наставник музичке културе).

На основу резултата истраживања и критичких анализа приказаних у раду неопходно је да се укаже на значај и потребу подстицања учитеља и наставника музичке културе у основној школи да више примењују иновативне наставне системе у свом раду. На примеру овог емпиријског истраживања у коме је проучаван иновативни хеуристички систем у настави музичке културе у млађим разредима основне школе то се свакако показало оправданим. Да би се у томе и успело, неопходно је другачије конципирање студијских програма иницијалног образовања учитеља и наставника музичке културе. Неопходно је и професионално усавршавање запослених учитеља и наставника музичке културе у основној школи за употребу иновативних наставних система у свом раду. Допринос свему томе требало би да дају и истраживања теорије и праксе примене иновативних наставних система у настави музичке културе и настави осталих наставних предмета у млађим разредима основне школе.

Литература

- Василијевић, Д., Миленовић, ХЖ. и Алавања, Б. (2023). Национални симболи и обележја у уџбеницима о природи и друштву првог циклуса образовања земаља Западног Балкана. *ДХС – Друштвене и хуманистичке студије*, 8 (2), 601–624.
- Güçlü Y. (2021). Innovative Practices in Turkish Education System According to Teacher Perceptions. *Anatolian Journal of Education*, 6 (1), 175–190.
- Demirtas, E. (2022). Analysis of Music Teachers' Attitudes toward Music Software. *Education Quarterly Reviews*, 5 (S2), 173–181.
- Dogan, A. & Kahraman, E. (2021). The Effect of STEM Activities on the Scientific Creativity of Middle School Students. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 13 (2), 1241–1266.
- Zhou, Z. (2023). Innovative Learning Environments for Choral Conducting Education. *Education and Information Technologies*, 28 (7), 7827–7843.
- Илић, М. (2020). *Дидактика*. Универзитет у Бања Луци.
- Илић, М. (2010). *Инклузивна настава*. Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет на Палама.
- Илић, М. (2000). *Респонсибилна настава*. Универзитет у Бања Луци.
- Коменски, Ј. (1997). *Велика дидактика*. Београд: Завод за уџбеника и наставна средства.
- Lu, X. & Kaiser, G. (2022). Creativity in Students' Modelling Competencies: Conceptualisation and Measurement. *Educational Studies in Mathematics*, 109 (2), 287–311.
- Миленовић, А. (2017). *Разредна настава – иновативни дидактичко-методички модели*. Београд: Задужбина Андрејевић.
- Milenovic, Z., Jeremic, B., Arsic, R., Milovanovic, B., Minic, V. & Vasilijevic, D. (2020). *Implementation of electronic learning in the class teaching in primary school*. In: *eLearning sustainment for never-ending learning*, Vol. 1(353–361). Busharest: Carol I National Defence University Publishing House.
- Milenovic, Z., Jeremic, B. Sudzilovski, D. (2020). Perception Of Pre-Service Primary School Teachers: Regarding the Application of Interactive Educational Software in Classroom. *Inovacije u nastavi: časopis za savremenu nastavu*, 33 (3), 98–110.
- Миленовић, Ж. (2013). *Наставник у инклузивној настави*. Београд: Задужбина Андрејевић.
- Миленовић, ХЖ. и Ботић, М. (2023). Иновативни наставни системи у настави о природи и друштву на нивоу иницијалног образовања. *ДХС – Друштвене и хуманистичке студије*, 8 (1), 453–476.
- Миленовић, Ж. и Ботић, М. (2021). Најчешћи реметилачки фактори наставе на даљину у млађим разредима основне школе у условима глобалне пандемије Ковид 19. *Годишњак за педагогију*, 6 (1), 7–21.
- Миленовић, ХЖ., Василијевић, Д. и Ботић, М. (2023). Дигиталне компетенције учитеља за примену е-уџбеника у настави о природи и друштву. *Research in Pedagogy*, 13 (1), 53–66.

- Moltafet, G., Sadati Firoozabadi, S. Pour Raisi, A. (2018). Parenting Style, Basic Psychological Needs, and Emotional Creativity: A Path Analysis. *Creativity Research Journal*, 30 (2), 187–194.
- Mroczek Zulicka, A. & Mokras Grabowska, J. (2021). Creative Approach to Tourism through Creative Approach to Didactics. *Journal of Geography in Higher Education*, 45 (1), 20–46.
- Ng, P., Chan, J. & Lit, K. (2022). Student Learning Performance in Online Collaborative Learning. *Education and Information Technologies*, 27 (6), 8129–8145.
- Peters, D. (2009). Music Software and Young Children: Fun and Focused Instruction. *General Music Today*, 22 (2), 37–39.
- Priyanto, D. & Dharin, A. (2021). Students Creativity Development Model and Its Implementation in Indonesian Islamic Elementary School. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 11 (3), 81–87.
- Радовић, В., Михајловић, О. и Тодоровић, Т. (2021). Индивидуализација у настави – концептуално-методолошки изазов за дидактичку теорију и наставну праксу. *Иновације у настави – часопис за савремену наставу*, 34 (1), 63–79.
- Рајчевић, П., Миленовић, ХЖ. и Симић М. (2022). Специфичности васпитно-образовних метода у раду са децом предшколског узраста. *Годишњак за педагогију*, 7 (2), 65–83.
- Stylos, G., Kamtsios, S. & Kotsis, K. (2023). Assessment of Greek Pre-Service Primary Teachers' Efficacy Beliefs in Physics Teaching. *Journal of Science Teacher Education*, 34 (1), 44–62.
- French, R., Mahat, M., Kvan, T. & Imms, W. (2022). Viewing the Transition to Innovative Learning Environments through the Lens of the Burke-Litwin Model for Organizational Performance and Change. *Journal of Educational Change*, 23 (1), 115–130.
- Fu, E., Ngai, G., Leong, H., Chan, S. & Shek, D. (2023). Using Attention-Based Neural Networks for Predicting Student Learning Outcomes in Service-Learning. *Education and Information Technologies*, 28 (10), 3763–13789.
- Wong, M. (2022). Creativity in Hong Kong's Special Schools' Music Classrooms. *Music Education Research*, 24 (2), 256–271.
- Yang, X., Ran, H. & Zhang, M. (2022). The Shanghai Model: An Innovative Approach to Promote Teacher Professional Development through Teaching-Research System. *Educational Philosophy and Theory*, 54 (10), 1581–1592.

HEURISTIC INNOVATIVE SYSTEM IN TEACHING MUSIC CULTURE IN YOUNGER CLASSES OF PRIMARY SCHOOL

Hadži Živorad Milenović

University of Pristina - Kosovska Mitrovica

Biljana Jeremić

University of Novi Sad, Faculty of Education in Sombor

Milica Pavlović

Elementary school “Đorđe Natošević” in Novi Sad

Abstract: The paper studies an innovative heuristic system in the teaching of musical culture in younger grades of elementary school. The research was based on the general assumption that innovative systems of teaching in the younger grades of primary school have significant efficiency in the realization of goals and tasks in the teaching of musical culture, but that they are not insufficiently used. It was also based on special assumptions that there are generally uniform assessments of both teachers and teachers about the effects of the application of the innovative heuristic model in the teaching of music culture in the younger grades of elementary school, and that such assessments are not significantly influenced by academic education, experience in the teaching profession, and their profession. . In order to determine this, in the first half of the 2023/24 school year, a sample of 123 primary school teachers in the area of Novi Sad, Sombor and Kikinda was conducted, as shown in this paper. Data collected online by Scaler – EAIHSCMCYCBS ($\alpha = .976$) and processed with descriptive statistics, analysis of variance and the Mann-Whitney U test confirmed all research hypotheses. Based on the research results and critical analyzes presented in the paper, research conclusions and pedagogical implications are given.

Keywords: heuristic innovative system, teaching music culture, innovations in teaching, younger classes of primary school, inventive work, research work

Примљено: 30.11.2023.

Прихваћено за објављивање: 9.4.2024.

